

Jānis Arnis Pāvils

Beitiņu stāsts

Senos laikos Nīcas pagasts bijis ļoti liels un plašs. Tad lai varētu zināt, kurā vietā katrs dzīvo, nīcenieki noteiktu pagasta daļu saukuši par "Galu". Nosaukšu man zināmos "Galus."

Lejnieku gals: Gar jūrmalu, Paipas, Jūrmalciems, no Nīcas līdz Bernātiem.

Rumbas gals: Nīcas centrs ap baznīcu un aizupē līdz Rudes skolai.

Mežgals: apvidus aiz Rudes skolas līdz mežam Bārtas upes ziemeļu pusē.

Reiņgals: no Nīcas centra uz mācītāja muižas pusi, Bārtas upes dienvidu pusē.

Pērkongals (ar pērkoni nav nekāda sakara): apvidus no Nīcas centra uz dienvidiem līdz mežam.

Otaņķu gals: Otaņķu ciems aiz Rudes skolas cara laikos pie Nīcas bijis arī.

Leitišu gals: Sikšņu ciems. Tur tanī laikā dzīvojušas vairākas leišu ģimenes.

Pirmajā latviešu enciklopēdijā ir dati: ka Nīcas pagastā 1908. g. dzīvojuši 10 – 12 tūkstoši dvēseļu. Otrajā enciklopēdijā dati ka 1935.g. 4361 iedzīvotājs. 1908. g. Nīcas pagastā ir 6 skolas ar 8 skolotājiem. Skolas nami ir Rudes ciemā, pie Nīcas baznīcas un Lejnieku ciemā. Citur bērni mācās zemnieku mājās, nomātās telpās.

1908. g. skolas apmeklētāji: 264 zēni un 197 meitenes. No tiem 3 skolēni bijuši vācieši un 1 krievs, pārējie visi latvieši.

Pērkongalā, kilometrus trīs uz dienvidiem no Nīcas centra, tuvu Nīcas – Rucavas ceļam atradās mājas "Beitiņi". Tur 1847.g. dzimis un uzaudzis mans vectēvs Andrejs Beitiņš (1857.g.). Ņēmis par sievu Katrīnu Jurķi (1862.g.) manu vecmāti. Pēc kāzām abi aizgājuši dzīvot uz Liepāju, jo nav gribējuši par velti strādāt brāļa Jēkaba Beitiņa saimniecībā.

Jēkabs Beitiņš, mana vectēva brālis, bijis, tam laikam, gaišs cilvēks. Pasūtījis un lasījis "Pēterburgas avīzes" (1862. – 1865.). Nīcā tas bijis retums. Zinājis daudzus seno laiku notikumus. Ja gadījies kas neskaidrs, tad sacījis: "Dievs, Saulīte vien to zina!"

No viņa teiktā, mana vecmāte daudz stāstīja mums mazbērniem. "Beitiņos" viņa dzīvojusi kara laikā (1914. – 1918.). Dažus gadījumus atceros:

1812. gadā, kad Napoleons gājis ieņemt Maskavu, Nīcas muižā, uz laiku, nometināti dzīvot franču zaldāti. Dzīvojuši muižas istabās un tur apgādāti ar pārtiku.

Kauti sivēni, taisītas desas, ceptas vistas un tītari. Reiz izcepta arī rudzu maize, lielie apaļie kukuļi.

Tos nu, pie baltmaizes pieradušie francūži negribējuši ne redzēt. Izdošuši no vidus ārā visu mīkstumu, uzāvuši tos kājās un staigājuši, smiedamies un klaigādami, pa Nīcas muižas bruģēto pagalmu un ceļu. Nīcenieki ļoti dusmojuši un tiešām Dievs frančus par to sodīja. Bēgot atpakaļ no Maskavas, tie, ciešot badu, rāvuši un ēduši ceļmalas zālīti.

“Beitiņu” mājām, tuvu garām tecēja Beitiņu upīte, toreiz Nīcā tā to sauca. Iztekot no meža (to meža nogabalu, starp Silnieku kapiem un upītes pļavām sauca “Bunķene”) upīte plūda pa plašām, pavasaros pārplūstošām pļavām. Tās sauca “Kaņieres”.

Tālāk upīte pa skaistu, kokiem un lazdu krūmiem ieskautu ieleju, tuvu garām “Beitiņu” mājām, aizplūda uz Mēķes ezeru. Ezers tajā laikā bijis liels, tam apkārt pletās bezgala plašas pļavas. Tās sauca “Kārklis”. Ezerā mitušas daudz zivis: līdakas, zuši, līņi – tās tad arī zvejojuši.

Tajā laikā zivis dūruši ar žeberkļiem. Dienas gaismā zivis, pamanot laivu, bēgušas prom. Naktī, uguns gaismā, tās no laivas nebaidījušās, mierīgi gulējušas ezera dzidrajā ūdenī. Tad nu viens zvejnieks, klusi, ar garu koku stūmis laivu, otris ar žeberkli, sveķaino skalu gaismā, dūris zivis. Tajā reizē gadījusies varen' liela zivs – lasis. Tikai pa abiem varējuši to iecelt laivā. Tad jaunais puisis noliecies un vilcis no zivs ārā tur iedurto žeberkli. Milzīgā zivs ar asti devusi puisim pa galvu – deniņiem, tādu triecienu, ka viena auss tam palikusi uz visiem laikiem nedzirdīga, kurla.

Vēl māte stāstīja gadījumu pie Beitiņu upītes:

Pēc kara (1919.g.) mana māte Elza Beitiņa dzīvojusi “Jurķos”, viņas mātes dzimtajās mājās, tur bijusi arī Jurķu meita Katrīna. Abas 20 gadu vecas. Visu kara laiku, četrus gadus, nav bijuši kārtīgi apavi. Staigājušas visur: baznīcā, dančos ar pastalām un koka tupelēm kājās.

Uzzinājušas, ka Nīcas muižā, žīdu tirgonis uzpērk vēžus, un par to naudu pirks Liepājā kurpes. Pašām liela saprašana par vēžu ķeršanu nav bijusi. Pielūgušas veco Jurķi, savu vectēvu, tas to lietu labi piepratis.

Tā nu vakarā, ar vēžu ķeselēm un kartupeļu groziem rokās, gājuši visi trīs uz Kaņieru pļavām. Tur, Beitiņu upītes līkumos, vēžu bijis daudz. Kartupeļu grozos ielikušas nātres, lai vēži tur ilgi dzīvotu.

Kļuvis jau tumšs, pirmie vēži likti jau grozos. Te, pēkšņi, pa tumsu skrējuši sveši vīri un vecais Jurķis nelabā balsī sācis bļaut: “Vai, vai, glābiet, palīgā!”

Meitenes pametušas visu un ko kājas nes, skrējušas krūmos iekšā. Tiem cauri un prom uz mājām. Tā no vēžiem un korpēm neiznācis nekas.

Vēlāk jau viss noskaidrojies. Pirmajā pēckara gadā, Nīcā nekur nav varēts nopirkt šņabi. Jūrmalciemā, zināmās dienās, no Klaipēdas ar kuģīti vests kontrabandas spirts. Ar zvejnieku laivām, uzņēmīgi vīri, izbraukuši kuģītim jūrā pretim. Spirts bleķa kannās ticis tālāk tirgots visā Nīcā. Nīcas valdībai tas nav paticis un policists staigājis pa mājām spirta kannas meklēdams.

Sīkles ciema puīši arī nopirkuši Kannu un noslēpuši to, no mājām netālu esošajos krūmos. Vecais Jurķis to kannu nejauši atradis un uzrādījis policistam. Par to nu puīši ar siksnām nozilinājuši vecā Jurķa muguru. Māte vēl ilgi dusmojusies uz tiem puīšiem: “Tad nu nevarēja to darīšanu veikt citā vietā un laikā.”

1935. gadā Beitiņu upīte beidza pastāvēt. Tika izrakts taisns kanāls no mežmalas līdz Bārtas upei. Tur upīte pie Nīcas “Straumēniem” (Pētermuižas), ietecēja Bārtas upē un to nu nosauca par Ječupīti.

Uzrakstīšu, ko zinu par Beitiņiem:

Jēkabs Beitiņš (1843 – 1929) ar sievu Ģēdu, mājās saimniekojis līdz 1921. g. Bērnu viņiem nav bijis. 1921. g. saimniecību atdevis brāļa Andreja dēlam Jēkabam, manam onkulim.

Jēkabs Beitiņš juniors (1894 – 1946) dzimis Liepājā. Sākoties pirmajam pasaules karam, iesaukts cara armijā. Karojis Austrijā, tur saslimis ar tīfu. Sanitāri to, nesamaņā esošu, noturējuši par mirušu un iznesuši ārā šķūnī. Iekrāvuši lielā grēdā pie citiem beigtajiem. Gadījies iet garām žēlsirdīgajai māšai. Tā redzējusi, ka viens kustina roku. Tā viņš atnests atpakaļ lazarētē un izveseļojies. Karš jau tikpat kā beidzies, viņš kopā ar citiem latviešiem, nometis šauteni. Kāpuši visi vagonā, lai brauktu mājās. Te uzradušies bruņoti vācieši un saņēmuši visus gūstā. Divus gadus, spiedu kārtā, nostrādājis pie vāciešu lauksaimnieka, bez algas, par vēdera tiesu. Mājās ticis 1920.

gadā. Apprecējies ar Katrīnu no Kupšiem. Pēc gada viņiem dzimuši dvīņi, Maiga un Jānis Beitiņi.

Maiga Beitiņa strādāja Nīcas skolā par skolotāju. Apprecējās ar skolas pārzini Tālivaldi Tēraudu. 1944. g. krieviem nākot virsū, aizbrauca bēgļu gaitās uz Vāciju. 45. g. rudenī, braucot mājās no Vācijas, Maiga saslima ar tīfu un mājās nomira. Lielo nelaimi nepārdzīvoja viņas tēvs Jēkabs Beitiņš un 1946. gada pavasarī nomira (53.g. vecs).

Kad Jānim Beitiņam, toreiz jaunībā jautāja, kādēļ viņš negrib mācīties vidusskolā reizē ar māsu Maigu, tas atbildēja: “Beitiņu mājas saimniekam nav jābūt profesoram!”

Taču liktenis bij' lēmis citādi. Jāni 1943.g. sauca armijā – leģionā, 15. divīzijā. Pēc kara palika Rietumu pusē. Vēlāk aizbrauca un dzīvoja Kanādā, Toronto pilsētā. Bērnu viņam nebija.

Katrīnu Beitiņu, viņa māti, dažus gadus pēc meitas Maigas un vīra Jēkaba nāves, 1949. gadā Staļina čekisti aizveda uz Sibīriju – Omsku. Tur viņa vergoja līdz Staļina nāvei. Mājās tika 1956. gadā. Dzīvoja savas mājas mazā istabiņā. Pārējās telpas bija atdotas svešiem cilvēkiem. Sētā uzcelta kolhoza lopu ferma.

1960. g. dēls Jānis atsūtīja dokumentus un izsauca māti pie sevis, uz Kanādu. Tur, Kanādā viņa jutusies vientuļa un drīz nomira.

Tā nu Nīcā nav vairs ne Beitiņu upītes ne arī Beitiņu uzvārda.

Senajā Nīcā.

Ja uz Rucav's pusi brauciens,
Vajag piestāt Nīcā ar.
Neskan tur vairs garais sauciens.
Senas tekas redzēt var.

Re, tur ļaudis siena pļavā,
Dzīvā darbus daļā savā.
Sienu grābj un zārdos krauj.
Vējam, saulei žāvēt ļauj.

Nu tik jāved sienu iekšā.
Jājūdz zirgu ratiem priekšā.
Jāliek krustkokus un ķekšus,
Jākrauj virsū zārdus sešus.

Jāsteidz ātri tikt pie vietas,
Ka lai kavātos no lietus.
Jābrauc tā lai trāpa važās
Un lai vezums neapsviežās.

Vakarā tad nav ko tīst.
Vajag pantā augšā līst.
Izgulēties svaigā sienā
Spirgtam celties jaunā dienā!

/Jānis Arnis Pāvils/